

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinin Cinsel Bilgi Kaynakları, Yeterlilik Algıları ve Bilgi İhtiyaçları

Counseling Students' Sources of Sexuality Information, Perceived Competence, and Information Needs

Nursel Topkaya¹ ve Zeynep Hatipoğlu Sümer²

Öz: Bu araştırmanın amacı, üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin cinsellikle ilgili konulardaki temel bilgi kaynaklarını, cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıklarını ve cinsellikle ilgili hangi konularda bilgi edinmeye ihtiyaç duyduklarını cinsiyetlerine göre incelemektir. Araştırmanın katılımcılarını, Ankara ilindeki üç devlet üniversitesinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören, gönüllü, 552 (354 kadın, 198 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından geliştirilen Cinsel Bilgi Formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler ki-kare, frekans ve yüzde değerleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, öğrencilerin cinsellikle ilgili konulardaki temel bilgi kaynaklarının, cinsellikle ilgili birçok konuda algıladıkları yeterliliklerinin ve cinsellikle ilgili konulardaki bilgi ihtiyaçlarının cinsiyete göre değiştiğini göstermiştir. Araştırma bulguları ışığında, cinsel bilgi kaynaklarının, algılanan yeterliliğin ve bilgi ihtiyaçlarının psikolojik danışman eğitimindeki önemi ve özellikle eğitim programlarının planlanmasındaki rolü tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğrencileri, cinsel bilgi kaynağı, yeterlilik düzeyi, cinsel sağlık eğitimi.

Abstract: The purpose of this study was to identify counseling students' primary sources of sexuality information, perceived competence, and needs to obtain more information in terms of their gender. Participants were 552 (354 female and 198 male) undergraduate students who were recruited on a volunteer basis from the three state universities that offer psychological counseling and guidance undergraduate program in Ankara. Sexuality Information Form, which was developed by the researchers, was used as data collection instrument. Data were analyzed by using chi-square, frequencies and percentages. The results of the study revealed that there were significant differences between gender and primary sources of sexuality information, perceived competence level and more sexuality information needs of the students. In the light of the findings, the importance and role of sources of sexuality information, perceived competence, and needs to obtain more information in counselor education and particularly curriculum planning were discussed.

Key Words: Counseling students, sources of sexuality information, perceived competence, sexual health education.

Türkiye’de cinsellik konusunda yapılan araştırmalar, ilk cinsel deneyim yaşının giderek düştüğüne, cinsel etkinliklerin çeşitlendiğine, güvenli olmayan ve riskli cinsel davranışların birçok genç tarafından yaşandığına dikkat çekmektedir (Çok, Ersever ve Gray, 1998; Çok, Gray ve Ersever, 2001; Gökengin ve ark., 2003; Ozan, Aras, Semir ve Orçin, 2005; Sümer Hatipoğlu, 2006; Yamazhan ve ark., 2007). HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklar konusunda da

gençlerin sınırlı düzeyde bilgi sahibi oldukları çeşitli araştırmalarda vurgulanmaktadır (Çok ve ark., 2001; Gökengin ve ark.; 2003; Savaşer, 2003). Bu doğrultuda, cinsellikle ilgili doğru bilgi, beceri, olumlu tutum ve değerlere sahip olmamanın, bireyler için zarar verici sonuçlara yol açabileceği (Roche, 1998) ve dolayısıyla gençlerin, cinsel sağlıklarını korumaları için doğru bilgi ve beceriler kazanmalarına ve cinsel konularda seçim yapabilme becerileri edinmelerine yar-

Yazar Notu: Bu araştırma Yrd. Doç. Dr. Zeynep HATİPOĞLU SÜMER’in danışmanlığında Nursel TOPKAYA tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin bir kısmının özeti olup cinsel bilgi kaynakları bölümü IX. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Nursel Topkaya, Araş. Gör., Ege Üniversitesi, İzmir.

² Zeynep Hatipoğlu Sümer, Yrd. Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

dımcı olmanın önem taşıdığı belirtilmektedir (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2000).

Sağlık ve eğitim alanında bireylere hizmet sunan profesyonel kişiler olan psikolojik danışmanların, danışanlarının bilgi gereksinimlerini karşılamadaki rollerinin önemi (Pietrofesa, 1976; Tegtmeier, 1980), gençlerin cinsellikle ilgili merak ettikleri konuları eksiksiz ve doğru öğrenebilmeleri için uygun ve güvenilir bir kaynak oldukları (U.S. Surgeon General, 2001) ve cinsel eğitim programlarını geliştirme ve değerlendirme süreçlerindeki katkıları (Kelly, 1976) yurt dışında yapılan çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Ayrıca psikolojik danışmanların, psikolojik danışma oturumlarında danışanlarına, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel kimlik, gebelik, taciz ve cinsel istismar gibi cinsel davranış ve sorumluluklarla ilgili çeşitli konularda bilgi verdikleri belirtilmektedir (Milton, Berne, Patton ve Peppard, 2006).

İlköğretim çağındaki ergenlerle yapılan bir araştırmada, ergenlerin büyük bir çoğunluğunun (%90.3), okullarda uzman kişiler tarafından verilecek cinsel eğitimi tercih ettikleri ve okul psikolojik danışmanlarını da bu eğitimi verebilecek uzman kişiler arasında gördükleri bulunmuştur (Başgöl, 1997). Kadın üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada da öğrencilerin, hekim, psikolojik danışman, psikolog gibi uzmanlardan cinsel konularda bilgi almak istedikleri bulunmuştur (Sümer Hatipoğlu ve Engin Demir, 2006). Bu bulgulara karşın, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan okul psikolojik danışmanlarıyla cinsel eğitimin gerekliliği ve etkililiğine ilişkin yürütülen bir araştırmada, okul psikolojik danışmanları, kendileri de dâhil hiçbir öğretmenin okullarda cinsel eğitim verebilecek nitelikte olduğuna inanmadıklarını ifade etmiştir (Gürşimşek, 2002). Oysa psikolojik danışmanların, danışanlarına eğitsel ve özellikle gelişimsel yaklaşımla bağlantılı işlevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmeleri için, cinsellikle ilgili konularda yeterli bilgi birikimine sahip olmaları gerekmektedir (Cooley, 1998; Sharpe, 2003).

Türkiye’de ise ne örgün eğitim sistemi içindeki bütün öğrenim düzeylerinde planlı bir cinsellik eğitimi (Duyan, Ünal, Çok ve Ünal, 2001) ne de psikolojik danışman yetiştiren programlarda cinsellik konusunda kapsamlı bir eğitim verilmektedir (Sümer Hatipoğlu, 2007). Ülkemiz’de psikolojik danışman adaylarının cinsellikle ilgili konularda eğitimlerine ilişkin olarak atılan en somut adım, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun, Sağlık Bakanlığı’nın, Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı’nın işbirliği ile gerçekleştirilen “Gençlerin Cinsel Sağlığı’nın Desteklenmesi” konulu bir projenin sonucunda YÖK’ün, 1999-2000 akademik yılından itibaren,

Eğitim Fakültelerinde yürütülen rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı da dâhil tüm lisans programlarında *cinsel sağlık eğitimi* adıyla seçmeli bir ders açılması kararını almasıdır (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2000). Ancak bu adımın, psikolojik danışman adaylarının cinsel eğitim gereksinimlerini karşılama konusunda ne ölçüde yeterli olduğunu sınavan kapsamlı bir araştırmaya henüz rastlanmamıştır.

Toplumun, kadın ve erkekler için farklı davranışlar ve roller öngörmesi (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008; Lucke, 1998; Pavlovic, 2005), cinsel bilgi edinmede yararlanılan kaynakların da cinsiyete göre farklılaşabileceğini düşündürmektedir. Ancak alan yazında, psikolojik danışman adaylarının veya psikolojik danışmanların, cinsiyetlerine göre cinsel bilgi kaynaklarının, cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusundaki yeterlilik düzeylerinin ve cinsellikle ilgili konulardaki bilgi ihtiyaçlarının doğrudan ele alınmadığı görülmüştür. Öte yandan, bu konularda farklı popülasyonlardan elde edilen araştırma bulguları, söz konusu değişkenler hakkında bazı ipuçları sunmaktadır. Örneğin kimi araştırmalarda, cinsellikle ilgili konulardaki bilgi kaynaklarının, bilgi edinilen konuya ve cinsiyete göre farklılaştığı ifade edilmektedir (Gelbal, Duyan ve Öztürk, 2008; Ozan ve ark., 2005; Somers ve Surmann, 2004). Erkeklerin aksine kadınlar, cinsellikle ilgili konularda bilgi edinme kaynağı olarak ebeveynlerine daha fazla başvurumaktadırlar (Dilorio, Kelley ve Hockenberry-Eaton, 1999; Gelbal ve ark., 2008; Measor, 2004). Ancak, kadınların ebeveynlerinden bilgi edindikleri konular genellikle kişisel hijyen, ergenlik ve adet kanaması gibi konulardır (Sümer Hatipoğlu ve Engin Demir, 2006). Bunların yanı sıra, genel olarak araştırma bulguları hem kadınların hem de erkeklerin cinsellik konusundaki bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasında, akranlarının kritik bir rolü olduğuna işaret etmektedir (Dilorio ve ark., 1999; Measor, 2004). Mezuniyet sonrasında psikolojik yardım hizmeti verecek olan çeşitli disiplinlerden öğrencilerin, danışanlarıyla cinsel konuları konuşmada algıladıkları rahatlık düzeylerini konu alan bir araştırmada, kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları kadınların, on dört yaşındaki bir kız danışana doğum kontrol yöntemleri konusunda bilgi verirken ve homoseksüel bir danışanla çalışırken erkeklere oranla daha rahat olabileceklerini; erkeklerin ise lezbiyen bir danışanla çalışırken kadınlara oranla daha rahat olabileceklerini göstermiştir (Weerakoon, Jones, Pynor ve Watt, 2004).

Özetle, yukarıda sunulan araştırma bulguları göz önünde bulundurulduğunda, kadın ve erkek psi-

kolojik danışman adaylarının, cinsellikle ilgili konularda bilgi edinmede farklı kaynakları kullanmış olabilecekleri ve cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusunda algıladıkları yeterlilik düzeylerinin farklılaşabileceği sonucuna varılmıştır. Ancak, Türkiye’de kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının cinsellikle ilgili bilgi edinmede hangi kaynaklardan yararlandıkları ve cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusunda algıladıkları yeterlilik düzeylerinin ne olduğu sorularının cevabı henüz bilinmemektedir. Ayrıca alan yazında, ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların cinsel bilgi ihtiyaçlarının, cinsiyetlerine göre farklılaşabileceği öne sürülmektedir (Weerakoon ve ark., 2004). Dolayısıyla, kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının cinsel eğitim ihtiyaçlarını incelemenin, mezuniyet sonrasında danışanlarına sunacakları hizmetleri iyileştirme çabaları açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının, cinsellikle ilgili konulardaki temel bilgi kaynaklarının, cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıklarının ve cinsellikle ilgili hangi konularda bilgi edinmeye ihtiyaç duyduklarının belirlenmesi hedeflenmiş ve şu araştırma sorularına cevap aranmıştır: (a) psikolojik danışman adaylarının cinsellikle ilgili konulardaki bilgi kaynakları cinsiyete göre değişiklik göstermekte midir? (b) psikolojik danışman adaylarının cinsel konularda danışanlarına bilgi vermede algıladıkları yeterlilik düzeyleri cinsiyete göre değişiklik göstermekte midir? (c) Kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının bilgi ihtiyaçları nelerdir?

Yöntem

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcılarını Ankara ilindeki üç devlet üniversitesinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarında öğrenim gören 552 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin % 64.1’i (354) kadın, % 35.9’u (198) erkektir. Yaşları 17 ve 30 arasında değişen öğrencilerin yaş ortalaması 20.07’dir ($SS = 1.96$). Öğrencilerin %25.9’u (143) birinci sınıf, %25’i (138) ikinci sınıf, %22.5’i (124) üçüncü sınıf ve %26.6’sı (147) dördüncü sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen Cinsel Bilgi Formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Cinsel Bilgi Formu: Cinsel Bilgi Formu geliştirilirken Amerika Birleşik Devletleri Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi (SIECUS) Rehberi (2000) ile İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Cinsel Sağlık Bilgileri

Eğitimi öğretmen el kitabından (2000) yararlanılmıştır. Ayrıca, bu çalışmanın amacıyla örtüşen diğer çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları da dikkate alınmıştır. Formun kapsam ve görünüş geçerliği için rehberlik ve psikolojik danışma alanında doktora yapmış 5 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda cinsellikle ilgili konular çeşitlendirilmiş ve forma son şekli verilmiştir.

Cinsel Bilgi Formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm cinsellikle ilgili toplam dokuz konu alanından (toplum, kültür ve cinsellik, toplumsal yapı ve cinsellik, ergenlik dönemi, üreme anatomisi ve fizyolojisi, cinsel etkinlikler, cinsel kimlik, aile planlaması ve gebelikten korunma, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/ AIDS, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan ve HIV/AIDS’ ten korunma yolları ve cinsel istismar) 25 konuyu (örneğin, cinsiyet rolleri, gebelik, cinsel ilişki) ve bu konulara ilişkin bilgi edinilebilecek 11 bilgi kaynağını (örneğin, anne, baba, okul, internet) içermektedir. Öğrencilerin her bir konu için temel bilgi kaynağını belirtmesi istenmiştir. İkinci bölüm, yeterlilik algısına yöneliktir ve ilk bölümde yer alan cinsellikle ilgili 25 konuya ilişkin yeterli-yetersiz cevap seçeneklerini içermektedir. Bu bölümde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı öğrencilerinden danışanlarına cinsellikle ilgili konularda bilgi vermeleri gerekirse her bir konuda kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıklarını yeterli (2) ve yetersiz (1) cevap seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Son bölüm ise, öğrencilerin cinsellikle ilgili hangi konularda daha fazla bilgi edinmeye ihtiyaç duyduklarını belirtebilmeleri amacıyla birinci ve ikinci bölümde yer alan toplam 25 konuyu kapsayacak biçimde hazırlanmış cinsellikle ilgili temel dokuz konu alanından oluşmaktadır. Öğrencilerden söz konusu toplam dokuz alanı, en fazla bilgi edinmeye ihtiyaç duydukları konudan başlayarak, 1’den 9’a kadar sıralamaları istenmiştir.

İşlem

Cinsel Bilgi Formu üniversite ve ilgili bölüm başkanlıklarından alınan izin ile araştırmacılar tarafından sınıf ortamında, çalışmanın amacı açıklandıktan sonra çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere uygulanmıştır. Veri toplama süreci tek oturumda gerçekleşmiş ve öğrencilerin Cinsel Bilgi Formu’nu yanıtlamaları yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı öğrencilerinin cinsellikle ilgili konulardaki temel bilgi kaynaklarının, danışanlarına cinsellikle ilgili konularda bilgi vermede kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıklarının ve bilgi ihtiyaçlarının cinsiyete

te göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla SPSS 13.0 istatistik paket programı kullanılarak frekans ve yüzde değerleri elde edilmiş, ki-kare analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Temel Cinsel Bilgi Kaynakları

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin cinsellikle ilgili her bir konudaki temel bilgi kaynaklarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla ki kare analizleri yapılmıştır. Bulgular, 11 kaynaktan anne, akran, okul/öğretmen, eğitim materyalleri ve TV/sinema'nın katılımcıların sıklıkla bilgi edindikleri kaynaklar olduğunu göstermiştir. Ayrıca bulgular, flört [Pearson χ^2 (9, $N = 494$) = 16.31, $p = .061$, Cramér's $V = .18$] ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar [Pearson χ^2 (10, $N = 509$) = 13.39, $p = .202$, Cramér's $V = .16$] konularında kadın ve erkeklerin temel cinsel bilgi kaynakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını da göstermiştir. Flört konusunda hem kadın (%73.1) hem de erkeklerin (%71.9) temel bilgi kaynağı akranlarıdır. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda ise hem kadın (%27.1) hem de erkeklerin (%31.7) temel cinsel bilgi kaynağı olarak okul/öğretmeni rapor etmiştir. Diğer yirmi üç konuda (cinsiyet rolleri, evlilik, aile, ergenlik, adet kanaması, ıslak rüyalar, gebelik, doğum, kısırlık, kürtaj, cinsel birleşme, oral seks, anal seks, orgazm, mastürbasyon, cinsel kimlik, aile planlaması, doğum kontrol yöntemleri, hijyen, HIV/AIDS, CYBH'den korunma yolları, HIV/AIDS'ten korunma yolları ve cinsel istismar) ise cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuş ve buna ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi kadınların cinsiyet rolleri (%53.6), ergenlik (%37.2), adet kanaması (regl) (%63), gebelik (%50), kısırlık (%30.1) ve kürtaj (%29) konularında daha çok annelerinden bilgi aldıkları görülmüştür. Buna karşın erkeklerin cinsiyet rolleri (%34.5), ergenlik (%35.1), adet kanaması (%38.8) ve kısırlık (%23) konularında akranlarından bilgi aldıklarını rapor etmişlerdir. Gebelik konusunda ise akran ve okul/öğretmenler erkek öğrenciler tarafından eşit düzeyde (%20) ifade edilen bilgi kaynaklarıdır. Erkeklerin kürtajla (%31.8) ilgili temel bilgi kaynakları TV/sinemadır. Kadınlar doğum kontrol yöntemlerini (%19.6), cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yollarını (%25.8) ve HIV/AIDS'ten korunma yollarını (%24.7) eğitim materyallerinden öğrenmiştir. Erkekler ise doğum kontrol yöntemlerini (%21.1) eğitim materyallerinden, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yolları (%29.9) ve HIV/AIDS'ten korunma yollarını (%30.4) ise okul/öğretmenlerden öğrenmiştir. Aile planlaması ve HIV/AIDS

konularında okul ve öğretmenler hem kadın (sırasıyla %35.6 ve %24.4) hem de erkekler tarafından (sırasıyla %40.7 ve %30.2) temel cinsel bilgi kaynağı olarak ifade edilmiştir. Kadınlar (%28.1) cinsel istismar konusunda TV/sinemayı, erkekler ise (%30.3) okul/öğretmeni temel bilgi kaynağı olarak belirtmiştir. Hem kadınların hem de erkeklerin anneleri, evlilik, aile, doğum ve hijyen konularında temel bilgi kaynaklarıdır. Akranlar ise hem kadın hem de erkekler tarafından ıslak rüyalar, cinsel birleşme, oral seks, anal seks, orgazm, mastürbasyon ve cinsel kimlik konularında temel bilgi kaynakları olarak rapor edilmiştir.

Algılanan Yeterlilik

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin cinsellikle ilgili konularda danışanlarına bilgi verme konusundaki yeterlilik algılarının, cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla ki kare analizleri yapılmıştır. Bulgular, evlilik [Pearson χ^2 (1, $N = 549$) = 1.27, $p = .259$, Cramér's $V = .04$], aile [Pearson χ^2 (1, $N = 551$) = .090, $p = .764$, Cramér's $V = .01$], ergenlik [Pearson χ^2 (1, $N = 550$) = .001, $p = .977$, Cramér's $V = .00$], kısırlık [Pearson χ^2 (1, $N = 548$) = 2.21, $p = .137$, Cramér's $V = .06$], kürtaj [Pearson χ^2 (1, $N = 549$) = .660, $p = .417$, Cramér's $V = .03$], aile planlaması [Pearson χ^2 (1, $N = 548$) = .044, $p = .834$, Cramér's $V = .00$], cinsel yolla bulaşan hastalıklar [Pearson χ^2 (1, $N = 550$) = 1.53, $p = .216$, Cramér's $V = .05$] ve HIV/AIDS [Pearson χ^2 (1, $N = 550$) = 2.57, $p = .109$, Cramér's $V = .06$] konularında kadın ve erkeklerin algılanan yeterlilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Kadın ve erkeklerin büyük bir çoğunluğu evlilik (sırasıyla %69 ve %73.6), aile (sırasıyla %86.4 ve %87.3), ergenlik (sırasıyla %91.8 ve %91.9) ve aile planlaması (sırasıyla %71.8 ve %72.6) konularında danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Hem kadın hem de erkeklerin yarısından fazlası ise cinsel yolla bulaşan hastalıklar (sırasıyla %57.3 ve %62.8) ve HIV/AIDS (sırasıyla %53.1 ve %60.2) konularında danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bulgular, hem kısırlık hem de kürtaj konusunda kadın (sırasıyla %74.8 ve %72.3) ve erkeklerin (sırasıyla %68.9 ve %75.5) danışanlarına bilgi vermede kendilerini çoğunlukla yetersiz algıladıklarını ortaya koymuştur. Diğer on yedi konuda (cinsiyet rolleri, flört, adet kanaması, ıslak rüyalar, gebelik, doğum, cinsel birleşme, oral seks, anal seks, orgazm, mastürbasyon, cinsel kimlik, doğum kontrol yöntemleri, hijyen, CYBH'den korunma yolları, HIV/AIDS'ten korunma yolları ve cinsel istismar) ise cinsiyete göre

Tablo 1. Kadın ve Erkeklerin Cinsel Konulara Göre Sıklıkla Yararlandıkları Temel Bilgi Kaynaklarının Ki-Kare Analizi Sonuçları (N=552)

Konular	Cinsiyet rolleri		Evlilik	Aile	Ergenlik	Adet Kanaması	Islak Rüyalarda	Gebelik	Doğum	Kısırlık	Kürtaj	Cinsel birleşme	Oral Seks	Anal Seks	Orgazm	Mastürbasyon	Cinsel kimlik	Aile planlaması	Doğum kontrol yöntemleri	Hiçyen	HIV/AIDS	CYBH'den korunma yolları	HIV/AIDS'ten korunma yolları	Cinsel istismar
	f	%																						
Anne	K	177	203	264	126	220	20	162	166	81	78	26	9	9	11	5	13	67	54	297	16	15	13	21
	E	53.6	60.4	79.3	37.2	63.0	10.1	50.0	51.4	30.1	29.0	8.6	4.1	4.5	4.4	1.9	4.3	21.3	17.6	86.6	4.9	5.0	4.4	8.0
Okul/Öğretmen	K	29	57	93	23	8	8	16	32	5	6	2	0	0	1	4	17	4	114	4	1	2	3	
	E	16.4	32.0	50.8	12.2	7.8	5.3	13.9	26.7	4.1	5.6	1.2	0	0	0	2.6	9.9	3.5	64.8	2.3	0.6	1.2	1.9	
Akranlar	K	28	13	18	71	13	15	23	30	23	16	16	3	2	5	11	28	112	25	2	79	63	63	
	E	8.5	3.9	5.4	20.9	3.7	7.5	7.1	9.3	8.6	5.9	5.3	1.4	1.0	2.0	4.2	9.4	35.6	8.2	0.6	24.4	20.9	22.4	24.0
TV/Sinema	K	19	11	20	52	22	16	23	25	21	7	16	4	3	6	8	30	70	21	11	52	52	51	47
	E	10.7	6.2	10.9	27.7	21.4	10.5	20.0	20.8	17.2	6.5	9.4	3.3	2.5	4.0	4.9	19.2	40.7	18.4	6.3	30.2	29.9	30.4	30.3
Cramer's V	K	52	63	10	63	57	101	57	41	39	54	148	117	101	113	126	93	14	58	13	19	23	17	26
	E	15.8	18.8	3.0	18.6	16.3	50.8	17.6	12.7	14.5	20.1	48.7	53.7	50.5	45.2	48.6	31.1	4.4	19.0	3.8	5.9	7.6	5.8	9.9
Eğitim Materyalleri	K	61	36	11	66	40	81	23	17	28	22	90	57	56	83	119	48	7	22	12	10	15	16	30
	E	34.5	20.2	6.0	35.1	38.8	53.3	20.0	14.2	23.0	20.6	52.6	46.3	47.5	55.3	72.6	30.8	4.1	19.3	6.8	5.8	8.6	9.5	19.4
Cramer's V	K	17	11	7	30	14	33	33	26	47	27	40	24	26	44	44	54	39	60	9	70	78	73	41
	E	5.2	3.3	2.1	8.8	4.0	16.6	10.2	8.0	17.5	10.0	13.2	11.0	12.9	17.6	17.0	18.1	12.4	19.6	2.6	21.6	25.8	24.7	15.6
Cramer's V	K	9	8	8	11	15	8	18	19	21	11	13	6	5	17	10	21	25	24	6	19	23	21	15
	E	5.1	4.5	4.4	5.9	14.6	5.3	15.7	15.8	17.2	10.3	7.6	4.9	4.2	11.3	6.1	13.5	14.5	21.1	2.3	11.0	13.2	12.5	9.7
Cramer's V	K	14	11	7	2	2	4	10	11	31	51	32	25	29	17	15	54	36	33	5	73	51	47	74
	E	4.2	3.3	2.1	0.6	0.6	2.0	3.1	3.4	11.5	19.0	10.5	11.5	14.4	6.8	5.8	18.1	11.4	10.8	1.5	22.5	16.9	15.9	28.1
Cramer's V	K	7	8	4	4	5	5	14	10	19	34	16	19	17	13	1	20	25	15	2	47	38	31	38
	E	4.0	4.5	2.2	2.1	4.9	3.3	12.2	8.3	15.6	31.8	9.4	15.4	14.4	8.7	0.6	12.8	14.5	13.2	1.1	27.3	21.8	18.5	24.5
Cramer's V	K	109.60	81.41	61.04	65.76	137.51	33.72	66.21	37.45	51.15	43.75	29.85	38.00	35.04	18.63	42.13	27.11	25.97	35.49	56.88	20.14	30.81	33.32	22.01
	E	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.29	0.00	0.03	0.04	0.00	0.00	0.28	0.01	0.00	0.15
Cramer's V	K	.46	.39	.34	.35	.55	.31	.38	.29	.36	.34	.25	.33	.33	.21	.31	.24	.23	.29	.33	.20	.25	.26	.22
	E																							

anlamli fark bulunmuş ve buna ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

yetersiz olarak rapor etmişlerdir. Benzer biçimde, ıslak rüyalar (sırasıyla %74.4 ve %74.1), cinsel bir-

Tablo 2. Kadın ve Erkeklerin Cinsel Konulara İlişkin Yeterlilik Algularının Ki-Kare Analizi Sonuçları (N=552)

Konular	Yeterlilik Düzeyi	Yeterli		Yetersiz		Pearson χ^2	p	Cramer’s V
		* f	%	f	%			
Cinsiyet rolleri	1	292	83.0	60	17.0	4.09	.043	.08
	2	176	89.3	21	10.7			
Flört	1	259	73.2	95	26.8	14.41	.000	.16
	2	113	57.4	84	42.6			
Adet kanaması	1	336	94.9	18	5.1	264.93	.000	.69
	2	58	29.6	138	70.4			
Islak rüyalar	1	90	25.6	261	74.4	120.90	.000	.47
	2	146	74.1	51	25.9			
Gebelik	1	195	55.2	158	44.8	19.24	.000	.18
	2	70	35.7	126	64.3			
Doğum	1	164	46.6	188	53.4	8.62	.003	.12
	2	66	33.7	130	66.3			
Cinsel birleşme	1	148	41.9	205	58.1	28.06	.000	.22
	2	129	65.5	68	34.5			
Oral seks	1	83	23.4	271	76.6	26.63	.000	.22
	2	88	44.7	109	55.3			
Anal seks	1	73	20.6	281	79.4	17.55	.000	.17
	2	73	37.1	124	62.9			
Orgazm	1	122	34.5	232	65.5	40.10	.000	.27
	2	123	62.4	74	37.6			
Mastürbasyon	1	130	36.7	224	63.3	79.98	.000	.38
	2	150	76.5	46	23.5			
Cinsel kimlik	1	165	46.6	189	53.4	5.85	.016	.10
	2	113	57.4	84	42.6			
Doğum kontrol yöntemleri	1	215	60.7	139	39.3	4.63	.031	.09
	2	101	51.3	96	48.7			
Hijyen	1	338	96.0	14	4.0	4.20	.040	.08
	2	181	91.9	16	8.1			
CYBH’den korunma yolları	1	193	54.5	161	45.5	4.62	.031	.09
	2	126	64.0	71	36.0			
HIV/AIDS’ten korunma yolları	1	189	53.4	165	46.6	9.64	.002	.13
	2	132	67.0	65	33.0			
Cinsel istismar	1	173	49.1	179	50.9	4.31	.038	.08
	2	115	58.4	82	41.6			

Not*. 1= Kadın, 2= Erkek

Tablo 2’de görüldüğü gibi doğum konusunda bilgi vermede erkeklerin (%66.3) kadınlara (%46.6) oranla kendilerini daha yetersiz algıladıkları kadınların ise (sırasıyla %76.6 ve %79.4) oral seks ve anal seks konularında danışanlarına bilgi vermede erkeklerle (%55.3 ve %62.9) oranla kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmüştür. Adet kanaması ve gebelik konularında kadınların büyük çoğunluğu (sırasıyla %94.9 ve %55.2) danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli, erkekler ise (sırasıyla %70.4 ve %64.3)

leşme (sırasıyla %58.1 ve %65.5), orgazm (sırasıyla %65.5 ve %62.4), mastürbasyon (sırasıyla %63.3 ve %76.5), cinsel kimlik (sırasıyla %53.4 ve %57.4) ve cinsel istismar (sırasıyla %50.9 ve %58.4) konularında danışanlarına bilgi vermede kadınların çoğunluğu kendilerini yetersiz, erkekler ise yeterli olarak algıladıklarını rapor etmişlerdir.

Ayrıca, oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmasına karşın, hem kadın hem de erkeklerin yarısından fazlasının cinsiyet rolleri (sırasıyla %83.0

ve %89.3), flört (sırasıyla %73.2 ve %57.4), doğum kontrol yöntemleri (sırasıyla %60.7 ve %51.3), hijyen (sırasıyla %96.0 ve %91.9), cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yolları (sırasıyla %54.5 ve %64.0) ve HIV/AIDS'ten korunma yolları (sırasıyla %53.4 ve %67.0) konusunda danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli algıladıkları görülmektedir.

Bilgi İhtiyaçları

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin bilgi edinmeye ihtiyaç duydukları konulara ilişkin sıralamaları, frekans ve yüzde değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Kadın ve Erkeklerin Cinsel Konularda Bilgi İhtiyaçlarını Sıralamaları (N=552)

Konular	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Cinsel etkinlikler	123	34.7	28	14.1
CYBH/HIV/AIDS ve bunlardan korunma yolları	44	12.4	27	13.6
Üreme anatomisi ve fizyolojisi	42	11.9	34	17.2
Toplum, kültür ve cinsellik	37	10.5	37	18.7
Ergenlik dönemi	29	8.2	9	4.5
Toplumsal yapı ve cinsellik	25	7.1	19	9.6
Cinsel istismar	20	5.6	14	7.1
Cinsel kimlik	16	4.5	14	7.1
Aile planlaması ve doğum kontrol yöntemleri	15	4.2	12	6.1
Toplam	351	99.1	194	98

Tablo 3'de görüldüğü gibi kadınların en çok cinsel etkinlikler (%34.7) konusunda bilgi edinmeye ihtiyaç duydukları gözlenmektedir. Bilgi edinmeye ihtiyaç duyulan diğer konular ise sırasıyla cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS ve bunlardan korunma yolları (%12.4), üreme anatomisi ve fizyolojisi (%11.9), toplum-kültür-cinsellik (%10.5), ergenlik (%8.2), toplumsal yapı ve cinsellik (%7.1), cinsel istismar (%5.6), cinsel kimlik (%4.5), aile planlaması ve doğum kontrol yöntemleri (%4.2) olarak rapor edilmiştir. Erkekler ise öncelikli olarak toplum-kültür ve cinsellik (%18.7) konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Diğer konular sırasıyla üreme anatomisi ve fizyolojisi (%17.2), cinsel etkinlikler (%14.1), cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS ve bunlardan korunma yolları (%13.6), toplumsal yapı ve cinsellik'tir (%9.6). Erkeklerin cinsel kimlik ve cinsel istismar konularına dair yüzde oranları eşittir (%7.1). Aile planlaması ve doğum kontrol yöntemleri ve ergenlik konuları en az bilgi edinilmeye ihtiyaç duyulan konular olarak rapor edilmiştir.

Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin

cinsellikle ilgili konulardaki temel bilgi kaynakları ve danışanlarına cinsellikle ilgili konularda bilgi vermede kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıkları cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Ayrıca, kadın ve erkek psikolojik danışman adaylarının cinsellikle ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları konular araştırılmıştır.

Genel olarak araştırma bulguları, öğrencilerin birçok konuda temel bilgi kaynaklarının anne ve akranlar olduğunu göstermektedir. Ayrıca, okul/öğretmen, eğitim materyalleri ve TV/sinema cinsellikle ilgili birkaç konuda başvuru bilgi kaynaklarıdır. Baba, doktor/hemşire, psikolog/psikolojik danışman ve in-

ternet öğrenciler tarafından bilgi almak amacıyla en az başvuru kaynaklar olarak belirtilmiştir. Ayrıca, araştırma bulguları, temel cinsel bilgi kaynaklarının cinsellikle ilgili bilgi edinilen konuya ve cinsiyete bağlı olarak farklılaştığını ve çeşitlendiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (Davis ve Harris, 1982; Dilorio ve ark., 1999; Gelbal ve ark., 2008; Rosenthal ve Feldman, 1999; Somers ve Surmann, 2004).

Bu çalışmada kadınların daha çok cinsiyet rolleri, ergenlik, adet kanaması, gebelik, kısırlık ve kürtaj konularında annelerinden bilgi aldıkları bulunmuştur. Buna karşın, erkekler cinsiyet rolleri, ergenlik, adet kanaması ve kısırlık konularında akranlarından bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Gebelik konusunda, hem akranlarından hem de okul/öğretmenlerinden; kürtaj konusunda ise TV/sinemadan bilgi edinmişlerdir. Bu bulgu, çocuk-ebeveyn iletişim ve etkileşiminin cinsiyete göre farklılaştığını ileri süren alan yazın ile tutarlılık göstermektedir (Botchway, 2004). Her ne kadar anneler, hem kız hem de erkek çocuklarının cinsel konularda bilgilenmesi için temel sorumluluğu üstlenmiş olsalar da cinsel konularda bilgilendirme, erkek çocuklara oranla kız çocukları için daha yaygındır (Rosenthal ve Feldman, 1999). Kadınlar için

fiziksel değişiklikler ve fizyolojik süreçlerin (örneğin, adet kanaması) cinselliğin diğer yönlerinin de konuşulması için fırsat sunduğu, oysa erkekler için erinliğin başlangıcının benzer bir etkiye sebep olmadığı ifade edilmektedir (Dilorio ve ark., 1999). Dolayısıyla, kadınlar için bu konuları anneleri ile daha kolay paylaşımlarının beklenen bir bulgu olduğunu söylemek mümkündür. Erkeklerin ise ne annelerinden ne de babalarından bilgi alabildikleri bu konularda akranlarına yönelmiş oldukları söylenebilir. Akranlardan elde edilen bilgilerin doğruluğu ve dolayısıyla akranların ne ölçüde güvenilir bir kaynak olduğu ise sorgulanması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın söz konusu bulgusundan hareketle, anne ve babaların, çocuklarının cinsellikle ilgili konularda doğru bilgi, beceri, olumlu tutum ve değerlere sahip olmalarını sağlamaları ve onların cinsel eğitiminde daha etkin rol oynamaları için, anne ve babalara yönelik cinsel eğitim programlarının planlanması gerekli görülmektedir (Akt. Andre, Frevert ve Schuchmann, 1989).

Temel cinsel bilgi kaynaklarına ilişkin bir diğer farklılık kadınların cinsel yolla bulaşan hastalıklardan ve HIV/AIDS' ten korunma yollarına ilişkin temel bilgileri eğitim materyallerinden erkeklerin ise aynı konularda okul/öğretmenlerden bilgi aldıklarını rapor etmeleridir. Söz konusu bulgu, psikolojik danışman adaylarının bu konularda bilimsel kaynaklardan yararlandıklarını belirtmeleri açısından oldukça önemli görülmektedir.

Bu araştırmanın bulgularından yola çıkılarak kadın ve erkeklerin temel cinsel bilgi kaynaklarına ilişkin bazı benzerliklerden söz edilebilir. Örneğin hem kadın hem de erkekler annelerini evlilik, aile, doğum ve hijyen konularında temel bilgi kaynakları olarak işaret etmişlerdir. Türk kültüründe annelerin çocuk yetiştirmedeki temel rolü üstlenmiş olması bu durumun muhtemel nedenlerinden biri olabilir. Elde edilen benzer bir bulgu, akranların hem kadın hem de erkekler tarafından flört, ıslak rüyalar, cinsel birleşme, oral seks, anal seks, orgazm, mastürbasyon ve cinsel kimlik konularında temel bilgi kaynakları olarak belirtilmiş olmasıdır. Uluslararası alan yazında da akranların cinsel etkinlikler ile ilgili konularda bilgi edinmede önemli rol oynadıkları dikkat çekmektedir (Dilorio ve ark., 1999; Measor, 2004). Diğer bir benzerlik, okul/öğretmenin kadın ve erkeklerin aile planlaması, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS konularında temel cinsel bilgi kaynağı olmasıdır. Eğitim programlarında bu konuların, ders içeriklerine bağlı olarak üzerinde durulan konular olmasının bu sonuca neden olduğunu söylemek mümkündür. Cinsiyete göre öğrencilerin yeterlilik algılarına ilişkin bu çalışmadan elde edilen bulgular da bu çıkarımı destekler nite-

liktir. Örneğin, cinsiyet rolleri, evlilik, aile, flört, ergenlik, aile planlaması, doğum kontrol yöntemleri, hijyen, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, HIV/AIDS, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yolları ve HIV/AIDS'ten korunma yolları konularında hem kadın hem de erkeklerin danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli algıladıkları görülmektedir. Ülkemizde, ilk ve ortaöğretim okullarında planlı bir cinsel eğitim verilmemesine karşın daha önce de ifade edildiği gibi bu konuların bazı alan ve seçmeli derslerde yer almasının ve basında sıklıkla vurgulanmasının bu sonuca yol açtığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmanın göze çarpan bulgularından bir diğeri, kadınların adet kanaması ve gebelik hakkında danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini yeterli görürken aynı konularda erkeklerin kendilerini yetersiz görmeleridir. Diğer taraftan, erkeklerin ıslak rüyalar, cinsel birleşme, orgazm, mastürbasyon, cinsel kimlik ve cinsel istismar konularında danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli görürken kadınların bu konularda danışanlarına bilgi vermede kendilerini yetersiz algıladıkları belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile hem kadın hem de erkeklerin kendi cinsiyetlerine özgü konularda kendilerini daha yeterli olarak rapor etmeleri dikkat çekicidir. Ayrıca, erkeklerin ıslak rüyalar, cinsel birleşme, orgazm, mastürbasyon gibi konularda danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini yeterli olarak değerlendirdikleri bulgusu, erkeklerin cinsel etkinliklerin başlatıcısı olarak sosyalleşmeleriyle açıklanabilir (Measor, 2004).

Doğum, kısırlık, kürtaj, oral seks ve anal seks konularında hem kadın hem de erkekler danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini yetersiz gördüklerini rapor etmişlerdir. Psikolojik danışman eğitiminde söz konusu konular herhangi bir ders programında yer almamaktadır. Bu durum, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören öğrencilerin danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini yeterli olarak değerlendirmemelerinin nedenlerinden birisi olabilir.

Elde edilen bulgular, kadınların büyük çoğunluğunun birinci sırada cinsel etkinlikler buna karşın, erkeklerin birinci sırada toplum-kültür ve cinsellik konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını göstermiştir. Kadın ve erkeklerin farklı sosyalleşme süreçleri yaşamalarının bu duruma yol açtığı düşünülebilir. Ülkemizde hala toplumun cinselliğe bakışının erkekler için farklı olduğu, erkeklerin cinsel olarak etkin olmalarının onaylandığı kadınların ise toplumsal sınırlamalara maruz kaldığı (Kağıtçıbaşı, 1982) gözlenmektedir. Bu bağlamda, kadınların cinsel etkinlikler konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri beklenen bir bulgudur. Bunun yanı sıra, toplumlarda cinsellik hakkındaki bilgi, tutum, inanç,

deneyim ve kültürel normlar çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca, cinsellikle ilgili görüşleri ve cinsel davranışları kültür belirler ve her kültürde cinsellik hakkında belirli kurallar ile tabular vardır. Yaşanılan topluma bağlı olarak bu kurallar o kültürde yaşayan kişilerin değerlerini etkileyerek davranışlarını belirler (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2000). Dolayısıyla bu araştırmada erkeklerden elde edilen bulgu, Türk kültüründeki toplumsal cinsiyete ilişkin beklentiler, kurallar ve değerler konusunda erkeklerin daha fazla öğrenme ve sorgulama isteklerini yansıması açısından oldukça önemli görülmektedir.

Özetle, gençlerin sağlıklarının desteklenmesi ve geliştirilmesi ülkelerin önemli eğitim ve sağlık politikalarından biridir. Psikolojik danışman adaylarının gerek kendi cinsel sağlıklarını korumaları gerekse meslek yaşamlarında danışanlarına bu konularda yardımcı olabilmeleri, güvenilir kaynaklardan edindikleri bilimsel bilgi ve becerilerle mümkündür. Bu araştırmanın özellikle temel bilgi kaynaklarına ilişkin bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı öğrencilerinin, üniversite öğrencileriyle yürütülen diğer araştırmalarda olduğu gibi (Ansuini ve Fiddler Woite, 1996; Duyan ve Duyan, 2005; Sümer Hatipoğlu ve Engin Demir, 2006), cinsel konularda bilgi edinmede çoğunlukla okul dışı kaynaklara yönelmiş oldukları görülmektedir. Yeterlilik algısıyla ilgili bulgulara genel olarak bakıldığında ise, psikolojik danışman adaylarının birçok konudaki yeterlilik algılarında cinsiyete göre farklılık olduğu dikkat çekmektedir. Bilgi ihtiyaçları konusunda elde edilen araştırma bulguları, kadınların cinsel etkinlikler, erkeklerin ise toplum, kültür ve cinsellik konusunda kendilerini daha çok geliştirmek istediklerini ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları, psikolojik danışman eğitiminde kapsamlı bir cinsel eğitimin verilmesinin psikolojik

danışman adaylarının bu yöndeki yeterliliklerini arttırmada ve bilgi ihtiyaçlarını gidermede önemli bir rol oynayacağına işaret etmektedir. Ayrıca, cinsel sağlık eğitimi dersinin içeriğinin gözden geçirilerek tüm Eğitim Fakültelerinde okutulmasının, psikolojik danışmanların bu konuda daha etkili hizmet sunmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıklarını da göz önüne alarak gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalara ilişkin önerilerde bulunmak mümkündür. Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarıyla ve gönüllü katılımcılarla sınırlıdır. Bu nedenle, alanda çalışan psikolojik danışmanların cinsellikle ilgili bilgi kaynaklarının, danışanlarına bilgi verme konusunda kendilerini ne ölçüde yeterli algıladıklarının ve bilgi ihtiyaçlarının neler olabileceğinin de incelenmesi önemli görülmektedir. Ayrıca, bu araştırmada rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı öğrencilerinin cinsellikle ilgili konulardaki bilgi düzeyleri ölçülmemiş, sadece danışanlarına bilgi vermede kendilerini yeterli olarak algılayıp algılamadıkları sorulmuştur. Öte yandan öğrencilere, veri toplama aracında, danışanlarına cinsellikle ilgili bilgi verme konusundaki yeterlilik düzeylerini belirtebilmeleri için sadece *yeterli* ve *yetersiz* şeklinde cevap seçeneklerinin sunulmuş olmasının da bir sınırlılık olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Gelecekteki araştırmalarda psikolojik danışman adaylarının ve alanda çalışan psikolojik danışmanların çeşitli cinsel konulardaki bilgi düzeylerinin ve yeterlilik algılarının karşılaştırılmasının da psikolojik danışman yetiştiren programlara geri bildirim vermesi ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yazışma Adresi: Nursel Topkaya, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye. e-posta: nurselt@yahoo.com

Kaynaklar

- Andre, T., Frevert, R. L. ve Schuchmann, D. (1989). From whom college students learned what about sex? *Youth & Society*, 20(3), 241-268.
- Ansuini, C. G. ve Fiddler-Woite, J. (1996). The source, accuracy, and impact of initial sexuality information on lifetime wellness. *Adolescence*, 31(122), 283-300.
- Başgöl, F. (1997). 12-15 yaş grubu ergenlerin cinsel eğitim konusundaki görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Botchway, A. T. (2004). Parent and adolescent males' communication about sexuality in the context of HIV/AIDS. Elde edilme tarihi: 20 Haziran 2006. <http://www.uib.no/psyfa/hemil/satz/public/publications/Botchway%Master%Thesis.pdf>
- Cooley, (1998). Gay and lesbian adolescents: Presenting problems and the counselor's role. *Professional School Counseling*, 1(3), 30-34.
- Çok, F., Ersever, H. ve Gray, L. A. (1998). Bir grup üniversite öğrencisinde cinsel davranış. *HIV/AIDS Dergisi*, 1(1), 23-29.
- Çok, F., Gray, L. A. ve Ersever, H. (2001). Turkish university students' sexual behavior, knowledge, attitudes and perceptions of risk related to HIV/AIDS. *Culture, Health & Sexuality*, 3(1), 81-99.
- Davis, S. M. ve Harris, M. B. (1982). Sexual knowledge, sexual interests, and sources of sexual information of rural and urban adolescents from three cultures. *Adolescence*, XVII(66), 471-492.
- Diloria, C., Kelley, M. ve Hockenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of Adolescent Health*, 24, 181-189.

- Duyan, V. ve Duyan, G. (2005). Turkish social work students' attitudes toward sexuality. *Sex Roles*, 52(9/10), 697-706.
- Duyan, V., Ünal, F., Çok, F. ve Ünal, S. (2001). Cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda ailelerin ve gençlerin bilgilendirilmesi. *HIV/AIDS*, 4(1), 11-15.
- Gelbal, S., Duyan, V. ve Öztürk, A. B. (2008). Gender differences in sexual information sources, and sexual attitudes and behaviors of university students in Turkey. *Social Behavior and Personality*, 36(8), 1035-1052.
- Gökengin, D., Yamazhan, T., Özkaya, D., Aytuğ, Ş., Ertem, E., Arda, B. ve ark. (2003). Sexual knowledge, attitudes, and risk behaviors of students in Turkey. *Journal of School Health*, 73(7), 258-263.
- Gürşimşek, I. (2002). *Rehber öğretmenlerin cinsel sağlık bilgileri eğitiminin gerekliliğine ve işlevselliğine ilişkin görüşleri*. Uluslararası Katılımlı 2000'li Yıllarda Öğrenme-Öğretme Sempozyumu, 29-31 Mayıs, İstanbul. İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı (2000). *Öğretmen eğitimi el kitabı*. İstanbul: Aşama Matbaacılık Ltd. Şti.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). *Sex Roles, family and community*. Indiana: Goodbody Hall.
- Kelly, G. F. (1976). Sex education for counselors. *The Personnel and Guidance Journal*, 54, 354-357.
- Lucke, J. C. (1998). Gender roles and sexual behavior among young women. *Sex Roles*, 39(314), 273-297.
- Measor, L. (2004) Young people's views of sex education: Gender, information, and knowledge. *Sex Education*, 4(2), 153-166.
- Milton, J., Berne, L., Patton, W. ve Peppard, J. (2006). School counsellors' role in sexuality education: What messages about sexual behavior and sexual responsibility do they give Australian students? Elde edilme tarihi: 15 Haziran 2006. http://www.personal.edfac.usyd.edu.au/staff/miltonj/school_counsellor.htm.
- Ozan, S., Aras, S., Semin, S. ve Orçin, E. (2005). Sexual attitudes and behaviors among medical students in Dokuz Eylül University, Turkey. *European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 10(3), 171-183.
- Pavlovic, J. D. (2005). Gender differences in the reporting of numbers of sexual partners: A cross-cultural study. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kent State Üniversitesi, Ohio. (UMI No. 3203462)
- Pietrofesa, J. J. (1976). The school counselor in sex education. *The Personnel and Guidance Journal*, 54, 358-361.
- Roche, B. F. (1998). A study of the relationships among human sexuality education, sexual comfort, HIV knowledge, and willingness of high school counselors to respond to adolescents about sexual issues. Yayınlanmamış Doktora Tezi, New York Üniversitesi, New York. (UMI No. 9819879)
- Rosenthal, D. A. ve Feldman, S. (1999). The importance of importance: Adolescents' perceptions of parental communication about sexuality. *Journal of Adolescence*, 22, 835-851.
- Savaşer, S. (2003). Knowledge and attitudes of high school students about AIDS: A Turkish perspective. *Public Health Nursing*, 20(1), 71-79.
- Sexuality Information and Education Council of the United States. (2000). *Developing guidelines for comprehensive sexuality education*. Elde edilme tarihi: 15 Kasım 2006. <http://www.siecus.org/pubs/guidelines/guideintl.pdf>
- Sharpe, (2003). Adolescent sexuality. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 11(2), 210-215.
- Somers, C. L. ve Surmann, A. T. (2004). Adolescents' preferences for source of sex education. *Child Study Journal*, 34(1), 47-59.
- Sümer Hatipoğlu, Z. ve Demir Engin, C. (2006). *Preferred and actual sources of sexuality information among American and Turkish females*. 2. Uluslararası Kadın Çalışmaları Kongresi, 26-28 Nisan, Gazimagusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Sümer Hatipoğlu, Z. (2006). Sexual knowledge and behaviors of Turkish university students: Are students at risk? *Education-Line*, <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/158425.htm>
- Sümer Hatipoğlu, Z. (2007). Psikolojik danışman eğitiminin göz ardı edilen ögesi: Cinsellik eğitimi. (Ed: R. Özyürek, F. Korkut-Owen ve D. Owen) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı 2008-2013*. Elde edilme tarihi: 22 Nisan 2010. <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TCEUlusaleylemplani.pdf>
- Tegtmeyer, V. (1980). The role of the school counselor in facilitating sexual development. *The Personnel and Guidance Journal*, 58(60), 430-433.
- U. S. Department of Health and Human Services. (2001). *The surgeon general's call to action to promote sexual health and responsible sexual behavior*. David Satcher, M. D: Author.
- Weerakoon, P., Jones, M. K., Pynor, R. ve Watt, E. K. (2004). Allied health professional students' perceived level of comfort in clinical situations that have sexual connotations. *Journal of Allied Health*, 33(3), 189-193. Elde edilme tarihi: 15 Haziran 2006. http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa4040/is_200410/ai_n9460405
- Yamazhan, T., Gökengin, D., Ertem, E., Sertöz, R., Atalay, S. ve Serter, S. (2007). Attitudes towards HIV/AIDS and other sexually transmitted diseases in secondary school students in İzmir, Turkey: Changes in time. [Özet] *Tropical Doctor*, 37(1). Elde edilme tarihi: 2 Nisan 2007. <http://apps.isiknowledge.com/WoS/CIW.cgi>